

Oled sa **GEENIUS** või **PRO**?[Vali sobiv tellimus siit.](#)

✕

EESTI LOODUS

Teeme selgeks: miks on tarvis Eesti jõgedel paise lammutada?

Kliimaministeerium ja KIK

19. dets. 2023 kell 10:29

Kui varem ei osatud paisude rajamise ökoloogilist mõju nii täpselt hinnata, siis tänaseks on selge, et selline paisude “asustustihedus” on vooluveekogudele ja seal elutsevatele liikidele väga suure negatiivse mõjuga. Foto: Shutterstock

Eesti jõgedele rajatud paisudel on ajalooliselt olnud erinevaid funktsioone: kui varem kasutati paisudes kogunenud vett näiteks jahu jahvatamiseks või saeveskite tööks, siis tänaseks on paljud neist kaotanud oma algse eesmärgi. Paraku mõjutavad varem inimestele vajalikud olnud paisud negatiivselt jõgedes elutsevate liikide populatsiooni ja laiemalt kogu ökosüsteemi.

Miks on paise tarvis lammutada ja millise muutuse toob see kaasa ökosüsteemile, räägib Riigimetsa Majandamise Keskuse vee-elustiku spetsialist Sander Sandberg.

Paisud on toonud kaasa kalade populatsioonide hääbumise

Sander Sandbergi sõnul on Eesti jõgedele paise rajatud erinevatel aegadel ja suurustes ning tänaseks on neid kokku üle tuhande. “Ajalooliselt rajati paisusid peamiselt jahu jahvatamiseks või saeveskiteks. Neid käitati sellel ajal ka perioodiliselt ehk siis, kui veejõudu oli vaja kasutada mingiks konkreetseks tegevuseks,” selgitas ta.

Kui varem ei osatud paisude rajamise ökoloogilist mõju nii täpselt hinnata, siis tänaseks on selge, et selline paisude “asustustihedus” on vooluveekogudele ja seal elutsevatele liikidele väga suure negatiivse mõjuga. “Peamiselt on pihta saanud kalad – täpsemalt siirdekalad, kes vajavad jõgede avatust peamiselt oma toitumis- ja ka

kudemisränneteks.” Üksteisest isoleeritud jõelised elupaigad on põhjustanud lisaks kalade populatsioonide hääbumist, kuid neil on ka palju teisi olulisi [negatiivseid mõjusid](#).

Eriti suurelt on Sandbergi sõnul pihta saanud merelise eluviisiga kalad, kes naasevad jõgedesse kudema – sealhulgas näiteks lõhe, meriforell, siirdesiig, vimb ja paljud teised. Täna on saanud selgeks, et ainuke lahendus olukorra parandamiseks on paisude likvideerimine. “See on võimalik siis, kui sellel paisul puudub tänapäeval otstarve, see on kasutusest väljas ja ei oma mingit rolli praeguses ühiskonnas,” lisas vee-elustiku spetsialist.

Lisaks paisudele on lõhelised ja siirdekalad mõjutatud ka kliimamuutustest. Nimelt toimuvad jõgedes muutused hüdroloogilistes režiimides, mida põhjustavad pikenevad põuaperioodid ja väga lühikesed või üldse ärajäävad suurveeaegsed perioodid. Samuti on uuringud Sandbergi sõnul näidanud, et ka suuremad paisjärved omavad kliimamuutustele negatiivset mõju, kuna eraldavad atmosfääri märkimisväärset kogust metaani. Lisaks on paisud muu hulgas ka soojusreostuse tekitajad.

“Lõhelised ja erinevad kaitsealused liigid vajavad jõgesid, mis on karestikulised, hapnikurohked ja jahedaveelised. Vähi, mida ühiskonnana teha saame, on eemaldada peamised inimtegurid ja rändetakistused, mis jões elutsevate liikide seisundit või nende populatsiooni juba nagunii meie muutuvast kliimas halvasti mõjutavad,” sõnas Sandberg.

Suuremahuline LIFE projekt otsib lahendusi muutuvast kliimas kalavarude jätkusuutlikkuse tagamiseks

Paisude likvideerimine kuulub ka käesoleval aastal alustanud suuremahulise [LIFE-SIP AdaptEST](#) projekti tegevuste hulka. Kuna projekti üheks peamiseks eesmärgiks on suurendada erinevate ökosüsteemide vastupanuvõimet muutuvast kliimas, on Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) ülesanne ellu viia Alam-Pedja kaitsekorralduskavas olevaid tegevusi ning korraldada paisude likvideerimist ja kaitsealuste kalaliikide asustamist.

Paisjärved muudavad jõgede vee kvaliteeti halvemaks, mis ohustab seal elavaid kalaliike. Kalaliikide säilimise ja arvukuse toetamine on aga oluline osa meie loodusrikkusest. Paisude likvideerimise ja kalapääsude rajamisega anname kaladele võimaluse rännata sigimis-, toitumis- ja talvitusala vahel. See aitab liikidel püsima jääda.

Projektiga taastatakse hävinud ja hävimisohus kalaliikide (tõugjas, harjus ja siig) asurkondi. Selleks asustatakse ümber looduslikke kalu, luuakse kalakasvatustes ohustatud liikide sugukarjad ja asustatakse veekogudesse nende järglasi.

Sander Sandbergi sõnul on projekti raames eesmärgiks võetud teatud jõed ja seal asuvad paisud kui ka kalade elupaigad ja koelmualad laiemalt. “Peamiselt soovime tegeleda Elva jõe, Võsu jõe, Kunda jõe lisajõgede ning Keila või Valgejõega ning seal asuvate rändetõkete või elupaikade parandamisega. Lõplikud tegevused sõltuvad aga maaomanike kooskõlastustest ning ka seotud osapoolte tingimustest jõe elupaikade parandamisel,” lisas ta.

Nimelt on paisude puhul sageli tegemist era- või munitsipaalomandis olevate kinnistutega. Seega sõltub rändetakistuste eemaldamine suuresti maaomanikest. “RMK teeb siin koostööd Keskkonnaametiga, kes hindab ja väljastab paisudele keskkonnalubasid ja hindab ka selle raames kalade läbipääsu vajalikkust. Kui Keskkonnaamet nõuab paisul kalade läbipääsu kohustust, saame RMK poolt pakkuda erinevaid lahendusi, kuidas kalade läbipääs tagada.”

Kuivõrd iga kalapääs on kompromisslahendus inimese ja looduse vahel, on igal kalapääsutüübil oma efektiivsus, mis omakorda sõltub paisu ehitustehnilisest aspektidest ning ka tihtipeale asukohast. “Näiteks möödaviik-kalapääsuga kaasnevad paisuomanikule pikaajalised kohustused – hoida rajatud kalapääs töökorras, käitada paisu ja reguleerida paisjärve veetaset, kui pais ja paisjärv säilivad, ning teostada ka vajadusel seiret nii paisjärve setete koguse väljaselgitamiseks või kalapääsu efektiivsuse osas,” loetles ta.

Paisude eemaldamine toob kaasa otsese ja kiire mõju

Paisude eemaldamisel on erinevatele kaitsealustele liikidele ja siirdekaladele otsene kasu. “Paisu eemaldamisel ja jõe taastamisel on tegelikult väga kiire positiivne mõju. Parimaks näiteks viimaste aastate tegevustest on nii Sindi paisu eemaldamine kui ka 2023. aastal RMK poolt likvideeritud Vanaveski pais Vasalemma jõel. Mõlema puhul saab väita, et siirdekalade edasi liikumine antud takistusest toimus koheselt: juba tööde teostamise ajal oli kalade soov ülesvoolu rännata olemas,” rääkis Sander Sandberg.

Populatsiooni täielikuks taastumiseks võib minna küll aastaid kui mitte aastakümneid, aga esimesed tulemused on väga lootustandvad. “Kui arvestada, et siirdekalade ränded ulatuvad Pärnu jõestikus Paideni ja Viljandini, siis võib öelda, et suuremate paisude puhul räägime tuhandetest kilomeetritest. Ka Vanaveski paisu puhul saab väita, et juba selle aasta sügisel rändasid lõhed ja meriforellid Vanaveski paisust ülesvoolu ning lootust on, et Vasalemma jõe siirdekalade olukord paraneb järk-järgult iga aastaga,” on vee-elustiku spetsialist lootusrikas.

LIFE projekti tegevusi viiakse ellu 2032. aastani

- Suuremahulisse 9-aastasessa [LIFE-SIP AdaptEST](#) projekti on kaasatud 17 partnerit, kelle seas on erinevad Kliimaministeeriumi haldusalasse kuuluvad asutused, MTÜ-d, ülikoolid ja erialaliidud.
- Projekti üldeesmärk on suurendada meie ühiskonna valmisolekut kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks läbi metsa ja veekogude kaitse, säästliku veekasutuse ning kaasaegsete ilmaprognoosimudelite ja kliimaprojektsioonide loomise kaudu
- Projektiga leitakse lahendusi Alam-Pedja luhahaina probleemile, töötatakse välja meetmeid veekogude ja veekogumite seisundi parandamiseks või säilitamiseks, leitakse heitveele optimaalsed taaskasutusvõimalused põllumajanduses ja tööstuses, selgitatakse välja millised puude järglased on ilmastikule ja haigustele vastupidavad ja millistest piirkondadest pärit liike saaksid metsaomanikud metsa uuendamisel kasutada.
- 2032. aastaks investeeritakse Eesti elurikkuse püsimiseks ja ökosüsteemide säilimiseks kokku 18,8 miljonit eurot.

Artikli kirjutamist on rahastatud projektist “LIFE programmist teadlikkuse suurendamine ja projektitaotluste kvaliteedi parandamine 2”, mida rahastab Euroopa Liidu liikmesriikide keskkonnaprojektide kaasrahastamise programm LIFE.

Märksõnad: [Eesti Loodus](#), [kik](#), [kliimaministeerium](#), [LIFE](#), [life programm](#), [LIFE-SIP AdaptEST](#), [paisud](#)

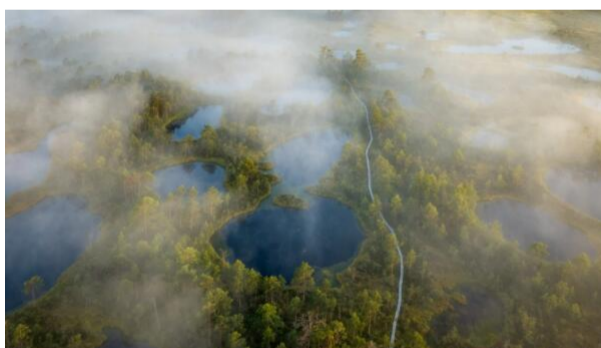
SAMAL TEEMAL

Eesti energiatõhusamaks: kaks uut projekti otsivad roheline energia kasutamiseks paremaid lahendusi

Neli aastat kandsid vilja: suuremahuline projekt valmistab Eestit ette kliimamuutustega kohanemiseks

Nipid, mis aitavad LIFE projekti kirjutamisega algust teha

[f Jaga Facebookis](#)

[✉ Saada e-kirjaga](#)

[🐦 Jaga Twitteris](#)

[in Jaga LinkedInis](#)

Loed AwaRaEst LIFE blogi, kus tutvustame, mida LIFE programmi projektide abil Eesti looduse ja keskkonna heaks tehtud on ning mida plaanime tulevikus ellu viia.

[Vaata kõiki artikleid](#)**POPULAARSED LOOD**

G TELLIJALE

Kui palju kulub raha, kui jõulukuusel põlevad elektrikünlad kogu jõuluaja ööpäev ringi?

G TELLIJALE

Teeme selgeks: Kas sädelevate litritega kaetud vanaema jõuluehted tuleb nüüd minema visata? Mis on alternatiiv?

G TELLIJALE

Eesti vanglates hakatakse keelatud esemeid ja ained otsima kosmosekiirguse abil

G TELLIJALE

Suur lugu: naftariikide pitsitamine kukkus totralt välja, lähiaastad tulevad keerulised

G TELLIJALE

Merylin Rütli: pakendite sorteerimise asemel tuleks need lihtsalt müümata jätta

MÄRGATUD LOODUSES

Suled räägivad: mitmekesisemas metsas on jõudsamad linnud

VIIMATI LISATUD

Teeme selgeks: miks on tarvis Eesti jõgedel paise lammutada?

19. detsember 2023 kell 10:29

Riik ärgitab Ida-Virumaal korterelamuid renoveerima ülisoodsa toetusega

19. detsember 2023 kell 10:00

“Lüü uss kirvõga maaha!” See on lugu ühest heategevusest, mis on igaühele jõukohane

19. detsember 2023 kell 09:52

Eesti vanglates hakatakse keelatud esemeid ja ained otsima kosmosekiirguse abil

19. detsember 2023 kell 09:14

[Teeme selgeks: Kas sädelevate litritega kaetud vanaema jõluehted tuleb nüüd minema visata? Mis on alternatiiv?](#)

18. detsember 2023 kell 13:40

[Kui palju kulub raha, kui jõulukuusel põlevad elektriküünlad kogu jõuluaja ööpäev ringi?](#)

18. detsember 2023 kell 11:49

[Vaata kõiki artikleid](#)

SISUTURUNDUS

SISUTURUNDUS

[Metallmoodulkorsten tagab meelerahu ja ohutuse sinu kodus](#)

SISUTURUNDUS

[Vabamu näitus “Välja ahju tagant” jutustab Eesti naiste lugusid ja räägib feminismi kujunemisest kodumaal](#)

SISUTURUNDUS

[Mis on daamihabe?](#)

SISUTURUNDUS

[Turvalise autosõidu A ja O – see on Alkoholivaba Originaal. Vaid kolmandik autojuhte puhastab talve eel autol esiklaasi ja veerand vahetab kojamehi](#)

POPULAARSED LOOD MUJAL GEENIUSES

NESTE BLOGI

[Mis saab, kui autosse lisada liiga palju mootoriõli?](#)

G TELLIJALE

[Testis Zendure'i 800-eurone akupank: kas see suudab sind elektrikatkestuse ajal päästa?](#)

AUTO • KASUTATUD AUTO

Rubriiki toetab **auto24 laen**

Kasutatud Škoda Superb: kas täiuslik pereauto või on vigu ka?

IF KINDLUSTUSE BLOGI

Kas võin sõidu ajal asetada jalad armatuurile?

G TELLIJALE

Elektrikatkestuste tõttu on Elektrilevile kahjunõude esitanud pea 200 klienti, välja on makstud 10 000 eurot

AUTO • ELEKTRIAUTOD

Rubriiki toetab **Enefit Volt**

Škoda keeras Enyaqile korralikult juurde nii võimsust, laadimisvõimekust kui ka sõiduulatust

G TELLIJALE

Tarmo Tähepõld: autojuhtidel pole hetkel kurtmiseks küll väga põhjust

G TELLIJALE

Ehitajate plastikkaardid läksid maksuametile maksma 100 000 eurot. Miks ei kasutatud selleks ID-kaarti?

KORD NÄDALAS

Hoolid Eesti loodusest ja tahad olla kursis keskkonnauudistega?

Hoolid Eesti loodusest ja tahad olla kursis keskkonnauudistega? Saadame sulle kord nädalas ülevaate Eesti suurima roheportaali parimatest lugudest.

geeniusmedia

Geenius Meedia OÜ
Volta tn 1, 10412 Tallinn
Tel 660 9797 (09:00-17:00)
geenius@geenius.ee

[Üldised kasutustingimused](#) • [Andmekaitsetingimused](#) • [Ettevõttest](#)

© Geenius Meedia OÜ, 2023.

Portaalid

[Geenius](#)

[Auto](#)

[Digi](#)

[DigiPRO](#)

[Diktor](#)

[E-Kaubandus](#)

[Kodu](#)

[Raha](#)

[Rikas](#)

[RMP](#)

[Rohe](#)

[Tervis](#)

[Äri](#)

Sotsiaalmeedia

[Facebook](#)

Kontakt

[Toimetus](#)

[Reklaamiinfo](#)

Ajakirjad

[Autoleht](#)

[Autoleht Ekstra](#)

[Digi](#)

Podcastid

[Algorütm](#)

[Autotund](#)

[Digisaade](#)

[Investoritund](#)

[Kriitiline intsident](#)

[Restart](#)

[Rohetund: Ära rääma](#)

[Ärikäik](#)

Geeniuse portaale majutab

